

Politikos kontekstas

Ginkluoti konfliktai daro poveikį ir moterims, ir vyrams, kurie gali būti nukentėję tokiuose konfliktuose arba patirti jų ekonominius padarinius. Moterys sudaro didelę civilių gyventojų dalį, todėl konfliktai joms daro itin didelį poveikį, nes moterims kyla didesnė masinės seksualinės prievartos, prekybos žmonėmis, priverstinio gyventojų perkėlimo ir vergovės grėsmė. Dėl didesnio socialinio pažeidžiamumo moterys ir mergaitės dažnai patiria specifinių formų smurtą, kurio padariniai tęsiasi net ir pasibaigus karui (pvz., nepageidaujamas nėštumas po išžaginimo, didesnis pavojus užsikrėsti lytiškai plintančiomis ligomis). Seksualinis smurtas ginkluoto konflikto metu – dažna karo priemonė. Moterys reikšmingai prisideda prie taikos palaikymo ir atstatymo veiklos po ginkluotų konfliktų ir atlieka svarbų vaidmenį sprendžiant konfliktus.

Veiksmų planas dėl lyčių lygybės ir galių moterims suteikimo vystomojo bendradarbiavimo srityje (2010–2015 m.)

- Nurodoma, kad būtina užtikrinti ilgalaikę moterų apsaugą ginkluotų konfliktų metu.
- Pabrėžiama, kad svarbu skatinti moteris dalyvauti taikos kūrimo ir atstatymo po konflikto veikloje.
- Raginama didinti moterų politinį dalyvavimą.

Europos Sąjungos Tarybos leidinys *Visapusiškas požiūris į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijų Nr. 1325 ir Nr. 1820 dėl moterų, taikos ir saugumo įgyvendinimą Europos Sąjungoje*

- Pagal konkrečius rodiklius vertinama, kaip moterys ginamos ir kaip joms suteikiama galių konfliktų metu ir po jų.

Europos Parlamentas

- Primena, kad svarbu, jog lyčių aspektas būtų įtrauktas į visus BSGP (2010 m. kovo 10 d. rezoliucija dėl Europos saugumo strategijos ir bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP)) veiklos etapus.
- JT Saugumo Tarybos rezoliucijoje Nr. 1325 (2000 m.) ir Nr. 1889 (2009 m.) dėl moterų, taikos ir saugumo aptariamas dislokuotų darbuotojų mokymas.
- Dar kartą patvirtina, kad būtina teisingai įgyvendinti rezoliuciją (2010 m. lapkričio 25 d. rezoliucija dėl 10-ųjų

JT Saugumo Tarybos rezoliucijos Nr. 1325 (2000 m.) dėl moterų, taikos ir saugumo metinių).

- Atkreipia dėmesį į moterų dalyvavimą taikos procesuose bei karinėse ir civilinėse taikos palaikymo operacijose, taip pat į konfliktų padarinius moterims (2012 m. vasario 2 d. rezoliucija dėl moterų padėties karo sąlygomis).

PVP strateginiai tikslai ir ES rodikliai

- E.1.** Didinti moterų dalyvavimą sprendžiant konfliktus sprendimų priėmimo lygmeniu ir apsaugoti moteris, gyvenančias ginkluotų ir kitokių konfliktų sąlygomis arba kitos valstybės okupuotose teritorijose.
- E.2.** Mažinti pernelyg dideles karines išlaidas ir kontroliuoti ginkluotės tiekimą.
- E.3.** Skatinti nesmurtines konfliktų sprendimo formas ir mažinti žmogaus teisių pažeidimų konfliktų sąlygomis skaičių.
- E.4.** Skatinti moteris dalyvauti puoselėjant taikos kultūrą.
- E.5.** Užtikrinti apsaugą, pagalbą ir mokymą pabėgėlėms, kitoms perkeltosioms moterims, kurioms reikalinga tarptautinė apsauga, ir toje pačioje valstybėje perkeltosioms moterims.
- E.6.** Teikti pagalbą kolonijų ir priklausomų teritorijų moterims.

2008 m. Prancūzijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu buvo pasiūlyti ir patvirtinti keturi rodikliai, padedantys stebėti, kaip yra įgyvendinama šios srities veikla. Šiais rodikliais vertinama diplomatinių, krašto apsaugos ir taikos palaikymo tarnybų darbuotojų padėtis bei žmoniškųjų ir finansinių išteklių, kurie skiriami siekiant suprasti moterų padėtį ginkluotų konfliktų metu ir suteikti joms galių, apimtys. Pastaruoju rodikliu matuojama prieglobsčio prašančių moterų ir vyrų santykinė dalis.

Europos lyčių lygybės instituto parengtoje duomenų bazėje „Moterys ir vyrai ES. Faktai ir skaičiai“ pateikiama naujausių duomenų ir informacijos, kuriuos galima rasti interneto adresu: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

ES masto duomenimis grindžiami faktai

Moterims nepakankamai atstovaujama diplomatiniam ir kariniame sektoriuose

Iš daugumos valstybių narių pateiktų ataskaitų ir duomenų matyti, kad moterų ypač trūksta diplomatinėse atstovybėse, ES delegacijose, JT taikos palaikymo operacijose ir einant su sprendimų priėmimu susijusias pareigas diplomatinėse ir karinėse tarnybose. 2011 m. 21 valstybėje narėje moterų sudarė vos 6 proc. JT taikos palaikymo operacijose dalyvaujančių darbuotojų, o septynių valstybių narių taikos palaikymo operacijose moterų apskritai nebuvo.

Informaciją apie Bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP) misijose dalyvaujančius darbuotojus iš viso pateikė 17 valstybių narių. Vidutinė moterų santykinė dalis tarp atstovybių darbuotojų buvo vos 2 proc. 2012 m. surinkti pagal lytis paskirstyti duomenys apie civilinėse misijose dalyvaujančius BSGP darbuotojus parodė, kad moterų sudaro vos 25 proc. visų darbuotojų. Remiantis 18 valstybių narių pateiktais duomenimis apie diplomatinėms atstovybėms vadovaujančių moterų skaičių, vidutinė jų santykinė dalis buvo 17 proc.

Nepakankamas mokymas lyčių lygybės klausimais konfliktų apimtose ir nestabiliuose valstybėse

Skatinant įgyvendinti JT ST rezoliucijas Nr. 1325 ir Nr. 1820, kelių valstybių narių pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu buvo apsvastyta BSGP darbuotojų mokymo svarba ir būtinybė. 2008–2009 m. pateikti naujausi turimi duomenys apie ES valstybėse narėse dirbančius diplomatinis, civilius ir karinius darbuotojus bei JT taikos palaikymo operacijose ir BSGP misijose dalyvaujančius

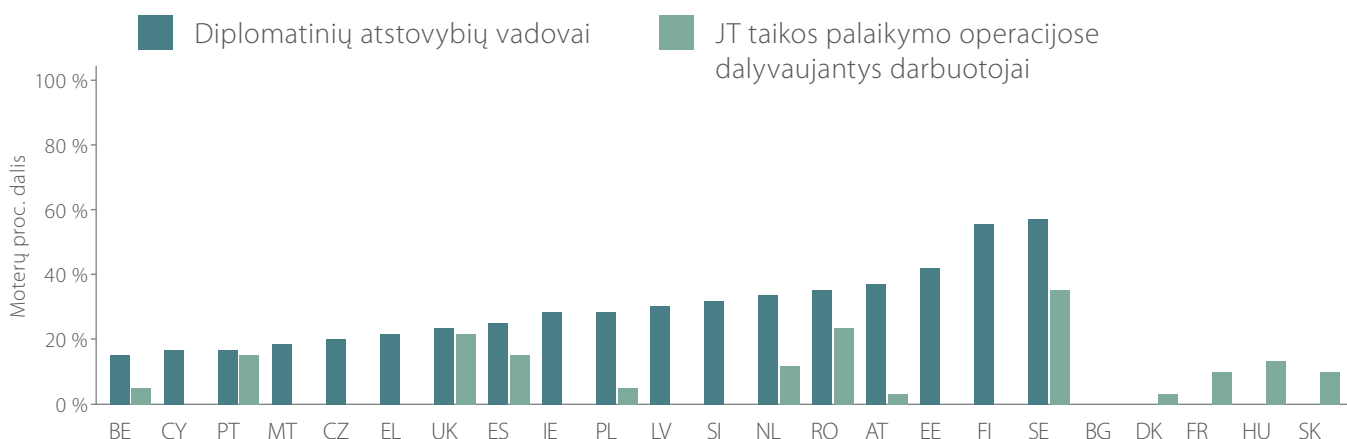
kariuomenės ir policijos darbuotojus parodė, kad mokymai lyčių lygybės klausimais nebuvo įgyvendinti pakankama apimtimi. Specialusis diplomatinėse tarnybų darbuotojų mokymas lyčių lygybės klausimais buvo įgyvendintas vos aštuoniose valstybėse narėse, tačiau nepateikta jokios aiškios informacijos apie juose dalyvavusių moterų ir vyrų santykinę dalį.

Lyčių lygybės problemoms nestabiliuose valstybėse spręsti skiriama nedaug paramos

2009 m. ir 2010 m. pradžioje ES valstybėse narėse su moterimis, taika ir saugumu susijusioms priemonėms buvo išleista apie 200 mln. eurų. Miliardas eurų skirta pasauliniu mastu aktualioms lyčių lygybės problemoms. Dėl ES institucijų indėlio pažymėtina, kad ES delegacijos prisiėmė finansuojant 165 mln. eurų vertės projektus, kurie daro tiesioginį poveikį lyčių lygybei ir moterų teisėms. Beveik trečdalis šių lėšų buvo skirta JT ST rezoliucijos Nr. 1325 įgyvendinimui. Iš gautų duomenų matyti, kad iš 67 mln. eurų, skirtų saugumo sektoriaus reformai ir nusiginklavimui, demobilizacijai ir reintegracijai, 28 proc. buvo susiję su veikla, skirta būtent moterims.

EBPO Paramos vystymuisi komitetas (angl. DAC) teikia informaciją apie pagalbą, skiriamą lyčių lygybei nestabiliomis ir konfliktų paveiktomis sąlygomis 2007–2008 m. laikotarpiu. Ataskaitoje „Pagalba remiant lyčių lygybę nestabiliuose ir konfliktų paveiktose valstybėse“ pateiktais duomenimis, beveik trečdalis nestabilioms valstybėms skirtos DAC narių pagalbos siejama su lyčių lygybe kaip su pagrindiniu arba svarbiu tikslu. Vis dėlto lyčių lygybei buvo skirta vos 19 proc. nestabilioms valstybėms suteiktos ES institucijų pagalbos. Tik 20 proc. pagalbos taikos ir saugumo sektoriui yra susieta su lyčių lygybės aspektu ir vos 38 proc. visų pagalbą nestabilių valstybių valdymo sektoriui skiriančių DAC narių lyčių lygybę nurodė kaip pagalbos tikslą.

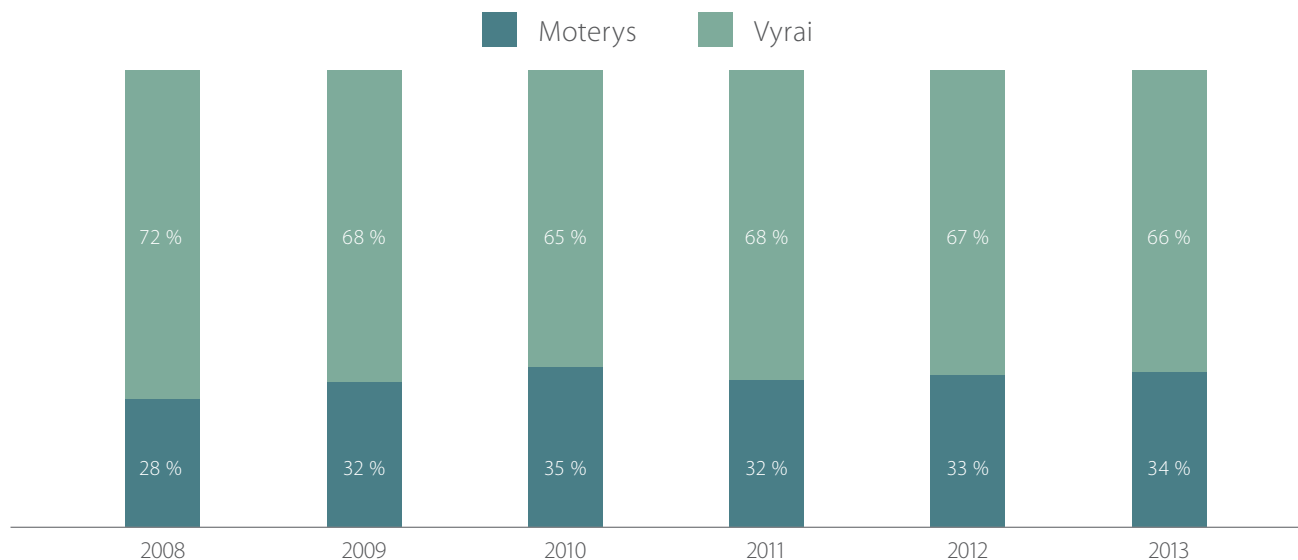
DIPLOMATINĖMS ATSTOVYBĖMS VADOVAUJANČIŲ IR JT TAIKOS PALAIKymo MISIJOSE DALYVAUJANČIŲ MOTERŲ PROCENTINĖ DALIS, 2011 M.

Šaltinis: ES Taryba. Ataskaita apie ES rodiklius, kuriais vertinamas visapusiškas požiūris į JT Saugumo Tarybos rezoliucijų Nr. 1325 ir Nr. 1820 dėl moterų, taikos ir saugumo įgyvendinimą Europos Sąjungoje, 2011 m.

PAGALBOS PRAŠANČIŲ MOTERŲ PROCENTINĖ DALIS ES, 2008–2013 M.

Šaltinis: Eurostatas. Sprendimai dėl prašymų ir persikėlimo.

Daugėja prieglobsčio prašančių moterų

Eurostato duomenimis, 2008–2012 m. padidėjo pabėgėlio statuso prašančių moterų santykinė dalis (nuo 28 proc. 2008 m. iki 34 proc. 2013 m.). Santykinai padaugėjo ir moterų pakartotinių prieglobsčio prašymų (kai yra užregistruotas pirmas prieglobsčio prašymas) – nuo 30 proc. 2008 m. iki 35 proc. 2012 m. Neatsižvelgiant į šiuos augančius rodiklius, vyrai vis dar sudaro du trečdalius prieglobsčio prašytojų Europos Sąjungoje.

Daugėjant prašymus pateikusių prieglobsčio prašytojų, priimama ir daugiau sprendimų dėl pabėgėlio statuso suteikimo. 2008–2012 m. beveik du kartus (nuo 59 730 iki 95 875) padaugėjo sprendimų dėl moterų prašymų. Santykinis teigiamų sprendimų dėl moterų prašymų skaičius padidėjo labiau nei dėl vyrų prašymų, tačiau pabėgėlio statusą įgijusių moterų santykinė dalis per pastaruosius keletą metų sumenko: 2010 m. teigiamo atsakymo sulaukusių moterų buvo 40 proc., o 2012 m. – jau tik 34 proc.

Naudingos iniciatyvos

Siekiant padidinti moterų dalyvavimą taikos palaikymo misijose, Austrijos vykdomoje taikos palaikymo misijoje Kosove buvo pasamdytas lyčių lygybės ekspertas, kuris konsultavo misijos vadą, o nuo 2010 m. šeši krašto apsaugos ministerijos pareigūnai buvo parengti dirbti vietos konsultantais lyčių lygybės klausimais. Belgijoje, šį tikslą įtraukus į antrąjį veiksmų planą, žengtas žingsnis pirmyn didinant atstovavimą moterims tarptautinėse organizacijose ir Belgijos diplomatinių ir karinių tarnybų vykdomose misijose.

Kroatijoje **didinti moterų indėlį** puoselėjant taikos kultūrą dar labiau paskatino surengta strateginė regioninė konferencija „Moterų vaidmuo kuriant taiką: moterų teisė kreiptis į teismą konfliktą išgyvenusiose šalyse“. Kipre buvo įkurtas Moterų daugiakultūriškumo centras, kuriame siekiama suburti moteris iš visų bendruomenių ir skatinti lyčių lygybę, sutaikinimą ir taiką. Suomijoje šiuo metu finansuojamas trejų metų trukmės projektas „JT aukšto lygio seminaras apie lyčių lygybę ir įtraukiojo tarpininkavimo procesus“, kurio tikslas – sukurti daugiau konsultacinių taikos palaikymo procedūrų, skatinant moteris veiksmingai dalyvauti siekiant taikos susitarimų. Nyderlanduose buvo teikiama pagalba tūkstančiams moterų organizacijų, įgyvendinant programą „Moterų lyderystės ir galimybių finansavimas“ (FLOW) pagal antrąjį veiksmų planą Nr. 1325. Vokietijos Federacinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros ministerija (BMZ) įgyvendino konkrečias programas Burundyje, Kolumbijoje, Gvatemaloje ir Nepale, kuriomis buvo siekiama įtraukti moteris į visus konfliktų prevencijos ir konfliktų valdymo etapus, taip pat apsaugoti moteris ir mergaites nuo seksualinio smurto ir išžaginimo ginkluotų konfliktų metu.

PAŽANGA IR KLIŪTYS E SRITYJE. MOTERYS IR GINKLUOTI KONFLIKTAI

PAŽANGA

- Sustiprintas politinis įsipareigojimas užtikrinti mokymą lyčių lygybės klausimais ir konfliktų paveiktose vietovėse dirbančių moterų teises.
- Moterys aktyviau dalyvauja taikos palaikymo veikloje.

KLIŪTYS

- Įsipareigojimai rengti mokymus lyčių lygybės klausimais, kaip ir anksčiau, vykdomi menkai ir nedideliu mastu.
- Diplomatiniuose atstovybėse ir delegacijose, kaip ir anksčiau, dominuoja vyrai.
- Tik nedidelė ES pagalbos nestabilioms valstybėms santykinė dalis skirta būtent moterims.
- Europos Sąjungoje vyrai dažniau nei moterys prašo prieglobsčio ir įgyja pabėgėlio statusą.

Kokių veiksmų būtina imtis ES?

- Pagerinti esamą darbuotojų lyčių lygybės lygį ir padidinti lyčių pusiausvyrą diplomatiname ir kariniame sektoriuje.
- Į procedūras ir praktiką įtraukti lyčių aspektą bei stiprinti ES ir valstybių narių institucijose svarbias pareigas einančių darbuotojų, kurie dirba su karinių ir diplomatinių tarnybų darbuotojais, kompetenciją lyčių klausimais.
- Stiprinti pastangas, kuriomis didinamas lyčių požiūriu subalansuotas dalyvavimas diplomatiname ir kariniame sektoriuje.
- Pagerinti užsienio pagalbos kokybę ir paskirstymą, užtikrinant, kad konflikto apimtos vietovėse atsidūrusių moterų reikmės ir konkretūs pažeidžiamumo veiksniai (pvz., smurtas lyties pagrindu) taptų labiau matomi ir žinomi.
- Lyčių lygybę ir moterų žmogaus teises įtraukti į prieglobsčio prašymų tvarkymo ir svarstymo procedūrą kaip esmines jos sudedamąsias dalis.

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE)

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) – tai ES žinių centras lyčių lygybės klausimais. EIGE remia politikų ir visų atitinkamų institucijų pastangas siekiant, kad moterų ir vyrų lygybė taptų realybe visiems europiečiams ir kitiems pasaulio gyventojams, teikdama jiems specialių žinių ir palyginamus bei patikimus duomenis apie lyčių lygybę Europoje.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu>

Europos lyčių lygybės instituto Išteklų ir dokumentacijos centras (RDC) – tai naujoviška praktinė priemonė, sukurta siekiant padėti rasti būtinausių išteklių lyčių lygybei užtikrinti, sudaryti sąlygas keistis informacija apie lyčių lygybės politiką ir praktiką tuo besidomintiems asmenims ir institucijoms bei pasiūlyti internetinę erdvę diskusijoms ir debatams.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontaktinė informacija:

Europos lyčių lygybės institutas
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LIETUVA
Tel. +370 52157444, Tel. +370 52157400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-282-2

doi:10.2839/126411

MH-04-15-022-LT-N